

razširitve hrvatskega imena, zanesel predaleč nazaj v davnino, da je prenaglo iz poznejše razširjenosti imena sklepal na prastare in bistvene razlike, tako da na pr. govori o Srbih kot „hrvatskih sorodnikih“ ali celo kot o „drugem narodu“, poznejšem priseljeniku (v Bosni). Hrvatsko ime se je primerno pozno razširilo čez Zagorje; ali so zato Zagorci hipoma postali po krvi drugi ljudje? V slovenski prošlosti bi bilo skoro obveljalo ime „kranjski jezik“ za vse Slovence — ali bi radi tega bili mi kaj drugega? (Konec prihodnjič.)

La Revue Slave, ki izhaja v Parizu, je objavila v zadnjih dveh zvezkih prošlega leta esej g. V. Kisovca „La révolution française et le royaume de l'Illyrie“. V njem razlaga g. Kisovec duševni naš razvoj do francoske dobe in se ozira pri tem bolj nego slični esěji o naši prošlosti tudi na umetnosti, na glasbo in slikarstvo, dalje na domačo obrt, industrijo in rudarstvo. Toda „velika množica ljudi ni poznala tega bogastva in tega blagostanja. Meščani . . . niso bili toliko številni . . . Mesta so pri Ilircih ostala mala vsled turških vojen . . .“ Za francosko dobo riše pisatelj dobo reakcije in l. 1848., a oris najnovejših časov še pride. Esěj govori o „Ilircih“, a misli izključno na Slovence, tako da n. pr. pravi celo: „Vobče obstoji prebivalstvo tega kraljestva iz Ilircev in Srbohrvatov“. Ta terminologija je tem bolj čudna, ker je znano, da so se v prošlosti bolj nego Slovenci baš Srbi in Hrvati imenovali „Ilirci“. Sploh pa bi, kdor govori o francoski Iliriji, ne smel nikoli isto- vetiti tega pojma s slovenskimi deželami; zakaj Napoleonova Ilirija je obsegala slovenske in hrvatske dežele. Naj omenim tu še nekaj: Zakaj pišemo v francoskih, italijanskih spisih mi sami: Laybach, Sittich, Marbourg itd. in slovenske oblike dostavljamo kvečjemu v oklepajih?

Dr. Fr. Ilešič.

Niederle Lubor: Slovanský svět. Zeměpisný a statistický obraz současného Slovanstva. Praha 1909. 8°. 198 str. + mapa. Nákladem J. Laichtera. Cena K 3:20.

Prvi poizkus opisati celotno stanje Slovanstva je bil Šafaříkov majhni, toda znameniti „Slovanský národopis“ l. 1842. In od tistih časov pa do naj-novejše dobe niso imeli niti Čehi niti ostali Slovani drugega dela, ki bi na strogo znanstveni podlagi podajalo jasno sliko slovanskega sveta. Šele „Enciklopedija slovanske filologije“, ki jo je začela izdajati peterburška akademija pod Jagićevim uredništvom, nam je prinesla na tem polju novo življenje. Za to zbirko, ki bo pendant Paulovemu „Grundriß der germanischen Philologie“ in Gröberjevemu za romanščino, je bilo prvotno namenjeno drugo delo, namreč prof. Florinskega Slavjanskoe plemja, ki pa iz vzrokov, ki jih avtor ne navaja, ni izšlo tam, ampak samostojno v Kijevu 1907. Namesto tega pa je izšlo lani delo profesorja češke univerze Lubora Niederle, in to delo je pisatelj izdal zdaj v češkem jeziku, nekoliko popolneno in pomnoženo „s političnimi refleksijami, ki so bile v ruski izdaji že v naprej izključene“.

Nad vse težko in odgovorno delo, posebno določitev narodnostnih mej. Uradna statistika ponekod nalašč zmanjšuje število nekaterih slovanskih narodov; kuriozum občevalnega jezika pa sploh ne podaja prave slike narodnostnih razmer. Tem večja pa je zasluga avtorjeva, ker je vzlic tem velikim težavam ustvaril natančno, objektivno in ob vsej kratkosti izčrpljivo delo.

Koliko je pravzaprav slovanskih narodov, v tem si učenjaki niso edini. Niederle deli Slované v 7 glavnih vej: 1.) rusko, z močno tendenco, da se priznata v njej dva naroda: velikoruski in maloruski (ukrajinski, rusinski); 2.) poljsko, h kateri štejejo nekateri kašubsko skupino, ki je pa lahko tudi ostanek sicer izumrlih baltskih Slovanov; 3.) lužiško-srbsko, ki se loči v gornje- in

dolenjelužiško narečje; 4.) češko, od katere se vedno bolj in bolj osamosvojujejo ogrski Slovaki; 5.) slovensko, v kateri ni razdvojujočih tendenc; 6.) srbohrvaško, v kateri priznava Niederle dva naroda, srbski in hrvaški; 7.) bolgarsko, ki je enotna, le o Macedoncih je še vedno prepir, kam spadajo. V tej vrsti obdelava potem Niederle slovanske narode.

Slovenec je odmerjenih 9 strani. Najmanjši slovanski narod poleg lužiških Srbov smo (okroglo $1\frac{1}{2}$ milijona nas je), in še nazadujemo! L. 1851 nas je bilo (po tabeli Živanskega) 610‰ avstr. prebivalstva, l. 1900 samo še 465‰. Na Koroškem in Štajerskem se stalno in rapidno umikamo proti jugu. Celo na Kranjskem se le pomalem množimo. Prirastek Slovencev v Avstriji od l. 1890–1900 je znašal le 137‰, a vse prebivalstvo v državi je naraslo za 94‰. Prirodno se je pač pomnožilo prebivalstvo na Kranjskem samem za 835‰, toda vsled izseljevanja se je zmanjšalo za celih 651‰; zato ostane resničnega prirastka le 184‰. Vzlic malemu številu, pravi N., se Slovenec ni treba bati popolnega pogina, ker imajo vsaj eno politično ozemlje (Kranjsko) v svojih rokah, če bodo le znali v ljudstvu ojačiti narodno zavest in še zvišati njegovo izobrazbo. Njih lega je za Slovane nad vse važna in brani Nemcem, da bi zvezali Adrijo in Severno morje („Vom Belt bis zur Adria“).

Analfabetov imamo Slovenci najmanj za Čehi in Nemci v Avstriji, glede splošne izobrazbe smo torej takoj na tretjem mestu.

Po uradni statistiki so imeli „gramotnih“ ljudi (t. j. takih, ki znajo čitati in pisati) v Avstriji: Čehi 9377‰, avstr. Nemci 9181‰, Slovenci 6853‰, avstr. Poljaki 4752‰, Srbi in Hrvati 2480‰, Rusini pa samo 2187‰. Za naš mali narod na vsak način zelo časten rezultat.

Strinjam se z Niederlom, ko pravi, da bo govoril o kajkavcih v sledečem poglavju, ker se sami čutijo Hrvate; dvoumno pa je, če dostavlja: „in za mejami kranjske vojvodine sploh nihče Slovencev ne priznava“ (str. 109). To bi nepoučene lahko zavedlo h krivim predstavam. Napačno navaja Niederle v poglavju „Srbi in Hrvati“ pri statističnih datih (str. 126 in 127) poleg srbohrvaških krajev dosledno tudi Gorico (pravilno bi bilo: Goriško); držal se je pri teh podatkih Vrbaniča („Demografske prilike u južnih Slavena“, Rad, knj. 129), ki pa govori o Jugoslovanih sploh.

Leta 1900. je bilo po Niederlu Slovanov: Rusov ok. 94.000.000, Poljakov ok. 17.500.000, Luž. Srbov ok. 150.000, Čehov in Slovakov ok. 9.800.000, Slovencev ok. 1.500.000, Srbohrvatov ok. 8.550.000, Bolgarov ok. 5.000.000, torej vseh skupaj ok. 136.500.000. Ako računamo 14‰ letnega prirastka, bo 1910, t. j. letos, približno 156–7 milijonov Slovanov.

Kakor čujemo, izide to znamenito delo z avtorjevim dovoljenjem tudi v slovenskem prevodu v „Znanstveni knjižnici Omladine“. Opozarjamo pa prevajalca, naj bo pri tako važnem delu vesten in natančen.

Dr. Vinko Zupan.

Slovensko gledišče. Drama. — „Id marčevih se boj!“ — tako svari vedež Cezarja pred usodnim dnem. A samozavestnega in častihlepnega moža ne